

СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Олексій Олександрович ЛЕОНОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Почати дослідження кола суб'єктів представляється доцільним з тих, в яких таке забезпечення не є основним функціональним завданням. Перед усім варто розглянути суб'єкти нормативно-правового забезпечення підприємницької діяльності. Єдиним законодавчим органом в Україні є Верховна Рада. Окрім неї, Президент України в сфері нормотворчості зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності; скасовує акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим; підписує закони, прийняті Верховною Радою України; має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про внесення змін до Конституції України) з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України; призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції України, проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою. Також Президент України представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України. Президент, підписуючи міжнародні нормативно-правові акти, має виходити із забезпечення захисту вітчизняних економічних інтересів, у тому числі розвитку українського підприємництва. Кабінет міністрів України також має правомочності приймати нормативно-правові акти, він забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування; розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України; забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи тощо.

Міністерство економіки України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує: формування та реалізує державну політику економічного розвитку і торгівлі, державну цінову політику; формування та реалізує державну інвестиційну політику, державну інноваційну політику в реальному секторі економіки, державну зовнішньоекономічну політику, державну політику у сфері розвитку підприємництва, державно-приватного партнерства та в інших сферах, зокрема у сфері державного експортного контролю захисту прав споживачів, контролю за цінами, контролю за виготовленням цінних паперів тощо. Головним завданням, яке є ключовим в адміністративно-правовому статусі розглянутого кола суб'єктів у досліджуваних правовідносинах, є загальне керів-

ництво такими процесами на основі визначення нормативних засад реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності.

Серед суб'єктів, які реалізують завдання забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності, з поміж інших завдань в межах широкої компетенції доцільно відмітити органи місцевого самоврядування та місцеві органи державної влади, що поширюють свою компетенцію на певні території. Зокрема, основними суб'єктами, які здійснюють державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців є виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська та Севастопольська міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, а також нотаріуси, вони забезпечують: прийом документів, поданих для державної реєстрації; державну реєстрацію та проведення інших реєстраційних дій; ведення Єдиного державного реєстру та надання відомостей з нього; формування та зберігання реєстраційних справ. Міністерство юстиції України є суб'єктом, що здійснює організаційно-методологічне супроводження такої реєстрації, адже в означеній сфері воно здійснює: формування державної політики у сфері державної реєстрації; нормативно-правове, методологічне та інформаційне забезпечення у сфері державної реєстрації; організацію роботи з підготовки та підвищення кваліфікації державних реєстраторів, крім нотаріусів, які виконують повноваження державної реєстрації відповідно до покладених на них законом обов'язків; здійснює повноваження держателя Єдиного державного реєстру; розгляд скарг на рішення, дії або бездіяльність державних реєстраторів, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції України та прийняття обов'язкових до виконання рішень, тощо.

Говорячи про органи місцевого самоврядування та їх значення у системі забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності, слід додати, що відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить низка власних (самоврядних) та делегованих повноважень, які мають відношення до сфери безпосередньо означених прав, а саме: підготовка програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм; забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів; забезпечення складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків, необхідних для управління соціально-економічним і культурним розвитком відповідної території, а також визначення потреби у місцевих будівельних матеріалах, паливі; тощо.

Після широкомасштабного вторгнення росії 24 лютого 2022 р. Закон України «Про військово-цивільні адміністрації» не втратив чинність, однак відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у кожній області та районі України утворені військові адміністрації, як тимчасові державні органи, що діють у період воєнного стану, для забезпечення дії Конституції та законів України, заходів правового режиму воєнного

стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Створення військово-цивільних адміністрацій як органів державного управління стало результатом пошуку моделі, яка мала прийти на зміну місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування. По суті, було створено якісно нову форму місцевого управління військово-цивільного характеру, що в цілому довела свою дієвість в умовах, які склалися. Органи публічної адміністрації військово-цивільного характеру – це тимчасові державні органи з елементами військової організації управління, сформовані Указом Президента України як тимчасовий вимушений захід для забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення на визначеній території України: в районі відсічі збройної агресії російської федерації, прифронтових та тилових зонах. В умовах воєнного стану вони реалізують владу держави та здійснюють захист населення, території та цілісності держави за допомогою визначених завдань. Отже, органи місцевого самоврядування та місцеві органи державної влади, зокрема військово-цивільні адміністрації, незважаючи на доволі широку компетенцію, виконують низку вагомих завдань щодо забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності, зокрема реєстраційних та організаційних.

До суб'єктів спеціальної компетенції, головним завданням яких є забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності, відноситься Державна регуляторна служба України, яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який реалізує державну регуляторну політику, політику з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності та дерегуляції господарської діяльності. Її повноваження спрямовані на дерегуляцію господарської діяльності на засадах економічної доцільності та ефективності дії регуляторних актів, зниження рівня втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності Державна регуляторна служба України вживає в межах повноважень, передбачених законом, заходів щодо захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання, порушених унаслідок дії регуляторних актів; готує та подає в установленому порядку пропозиції щодо формування та забезпечення реалізації державної регуляторної політики, політики з питань здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності; тощо.

Також слід назвати Антимонопольний комітет України, який є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель.

Окремо доцільно виділити тих суб'єктів, які реалізують свою діяльність у певній галузі господарської діяльності та при цьому виконують завдання із надання дозволів на здійснення підприємницької діяльності у таких галузях та/або здійснюють контроль та нагляд за дотриманням вимог галузевого законодавства під час її реалізації.

На основі викладено доцільно зазначити, що система суб'єктів забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності в Україні є доволі місткою та включає низку наділених спеціальним правовим статусом носіїв владних повноважень, що впливають на суспільні відносини, які виникають у цій сфері. До кола цієї системи входять: 1) суб'єкти, діяльність яких по відношенню до забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності є не основною; 2) суб'єкти, які мають галузеве спрямування, та які відповідають за відповідність законодавству умов допуску до окремих видів підприємницької діяльності; 3) суб'єкти, в яких основним функціональним призначенням є забезпечення можливості реалізації розглядуваних прав.

Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності являє собою сукупність визначених основною метою діяльності, завдань, функцій та наданих для їх виконання компетенції та повноважень, а також відповідальності за їх виконання. Його особливості визначаються безпосереднім завданням, яке висуває законодавець до суб'єкта в контексті забезпечення реалізації розглядуваного права. Так відповідно до цього критерію відповідні суб'єкти доцільно поділити на декілька груп: 1) ті, що забезпечують правове регулювання основних питань здійснення підприємницької діяльності, встановлюючи загальнообов'язкові правила поведінки в цій сфері: Верховна Рада України, Президент, Кабінет міністрів України; 2) які здійснюють перевірку відповідності громадян законодавчо визначеним умовам здійснення підприємницької діяльності та забезпечують реєстрацію факту ініціативи особи нею займатися; 3) які погоджують спеціальні можливості ведення окремих видів підприємництва (наприклад, використання природних ресурсів, отримання ліцензій на окремі види діяльності); 4) суб'єкти основною метою діяльності яких є сприяння здійсненню підприємницької діяльності; 5) суб'єкти, які здійснюють нагляд та контроль за відповідністю реалізації підприємницької діяльності встановленим умовам, зокрема, протидія недобросовісної конкуренції тощо.